

päivä hänelle, sillä hän aina muistaa sen ajan, jolloin kanssani, Karl, haaveilimme työstä, jonka tulisimme tekemään sorrettujen hyväksi!

— Ei, tätä kaikkea äiti ei voi kadottaa, katoamatta itse samalla ei voi nähdä perheensä ymmärtämystä sortuneena, sortumatta itse samalla. Oi, Karl, Karl! Sinä murhaat äitimme! —

Vihollinen saapui juuri kylän laitaan ja avasi kiivaan tulen. — Tuletko sinä, Karl, sieltä...

Siinä loppui viimeinen muistiinpano. Mutta siinä oli jo kylliksi. Se selitti hänelle, missä saakka oli se koti, jossa hän oli ensimmäisiä elämänsä alkanut käsitellä, missä kaipuut olivat syntyneet ja eläneet ja missä ne olivat kehkeytyneet elämän suunnitelmiksi... Ja niin välittömästi astuivat silmiin eteen ne kodin piirissä vietetyt hetket, jolloin yhteistuumin oli puhuttu itsekunkin tulevasta tehävistä ja ihanteista, ja hän joutui niitä vertaamaan tähän hetkeen... Ah, jumalat! — Hän kuiskaasi vain tuskaisesti, sortuneesti ja tapasi kädellään otsaansa kuin jotakin pois häättäen ja alkoi horjuvin askelin kävellä joukkonsa jälkeen —

Hän nousi ylös pöydän äärestä, käveli muutaman askeleen lyhyeen, hermostuneesti ja istuutui jälleen samalle paikalle tuijotellen surusin, omituisin katsein pimenevään ympäristönsä... Hän tuijotti kauan, heltittämättä, kuin olisi katse ollut jonhonkin sidottu. Vihdoin hän liikahti, puri hampaansa yhteen ja veti vyöltään provningin ohjaten sen piipun ohimooan kohden... Rinta kohoili rajusti, kuohahdellen ja poskilta nähti veri paenneen... Hän jännitti ruumistaan, sormiaan, joka lepäsi liipasimella ja samassa paukahti... Kevyt sauhu kohosi kattoa kohden, ruumis nojasi kuin nukkuen pöytää vasten. Sen jälkeen oli kaikki hiljaista. Lähenevän yön pimeys hiiviskeli vain lähemmä, lähemmä...

UNTAKO?

Guy de Maupassant.

(Suomennos.)

Olin rakastanut häntä aivan mielellisesti. Minkävuoksi rakastetaan? Kuinka kummallista, että ihmisellä voi olla yksi ainoa ajatus mielessään, yksi toivomus sydämessään ja yksi ainoa nimi huulillaan — yksi nimi, joka ryöpyy sielun syvyydessä kuin vesi suihkukaivossa; joka hiipii huulille ja muodostuu sanoiksi, uudelleen ja aina uudelleen sanoiksi, joita kuiskaillaan kaikkialla, äänettömästi ja ikäänkuin rukoillen. Tahdon kertoa sinulle, rakas lukijani, meidän tarinamme. Minä tapasin hänet ja rakastuin, siinä kaikki. Kokonaisen vuoden olin elänyt hänen käsivarsillaan. Olin elänyt hänen läheisyydessään, hänen olennossaan, sanoissaan ja kaikessa mikä ympäröi häntä; minä olin niin täydellisesti sulautunut ja sitoutunut kaikkeen mikä meni ja tuli hänestä, etten ajanpitkään tiennyt milloin oli päivä, milloin yö, olinko elävä tai kuollut, täälläkö vanhassa maassa, tai jossain muualla.

Sitten hän kuoli. Miten? Minä en tiedä, enkä muista enää, mutta eräänä iltana hän tuli märkänä kotiin. Silloin satoi kovasti seuraavana päivänä hän yski. Hän yski viikon, minkä jälkeen hänen täytyi turvautua sänkyyn.

Minä muistan selvästi mitä senjäl-

keen tapahtui. Lääkäri tuli, kirjoitti ja meni, lääkkeitä noudatettiin ja eräs naishenkilö sai hänet niitä nauttimaan. Hänen käntensä olivat kuumat, otsaa poltti ja hänen silmänsä olivat luonnottoman suuret ja surulliset. Kun puhuttelin häntä, niin hän vastasi minulle, mutta olen unohtanut mistä puhuimme. Olen unohtanut kaikki, kaikki, kaikki. Ainoa mistä minulla on hämää muista jällellä, oli hänen omituinen rukoileva kateensa. Sen jälkeen hän kuoli. Hoitajatar sanoi: Voi! ja minä ymmärsin, niin minä ymmärsin. Minä en tiennyt mitään enempää, en mitään. Näin papin, joka oli sangen hyvä ja ystävällinen ja minä vuodatin kyyneleitä, kun hän puhui minulle hänestä.

Minulle tehtiin kysymyksiä hautaisasioista, mutta minä en muista mitään puhuttuun vaikka muistankin arkun ja vasaran iskut arkunkanta nauhatessa.

Hän on haudattu!

Haudattu! Siihen kuoppaan! Sinne tuli useita henkilöitä — naispuolisia ystäviä. Minä pakenin, minä juoksin ja senjälkeen kuljeskelin pitkän katuja, kunnes saavuin kotiin.

Seuraavana päivän matkustin pois.

Eilen tuln takaisin Parisista ja nähtyäni jälleen asuntoini, meidän asuntonne, sänkyimme ja huonekalumme, kaikki sellaiset esineet, jotka muistuttivat ihmisestä hänen kuoltuaan, jouduin niin voimakkaan surun valtaan, että olin aikeissa avata akkunan ja heittäytyä kadulle; ja kun en voinut kauemmin seisoa kaikkien näiden esineiden seassa, niiden seinien sisällä, jotka olivat suojaaneet häntä ja jotka vieläkin kätkeyivät tuhansia atomeja hänen hengitystään, niin otin hattuni ja astelin ulos. Tullessani ovelle, sivuutin suuren peilin eteisessä, jonka puolisoni oli sijoittanut siten, että hän voi nähdä itsensä kokonaan, päästä jalkoihin saakka ulos mennessään katsellakseen, oliko puvusto järjestyksessä pienistä nauhakangista hattuun saakka.

Minä seisahduin tämän peilin ääreen, mihin hän oli niin usein kuvastunut, niin usein, että hänen kuvansa voisi olla siinä kiintyneenä. Minä seisoin siinä silmät tähdätyinä sileään, äänettömään lasiin. Minä kosketin sitä, se oli kylmä. Kuinka minä kärsin?

Minä kuljin tietämättäni, tahtomattani jalkani kuljettivat minut ehdottomasti hautausmaalle. Löysin hänen hautansa, valkoisen marmoriristin näillä harvoilla sanoilla:

"Hän rakasti, oli rakastettu ja kuoli." Hän oli sen alla — maatuneena! Minä itkin otsa painuneena maata kohti jäin siihen seisomaan pitkäksi pitkäksi aikaa. Äkkiä huomasin pimeän tulevan ja kummallinen mielentöivo valtaisi minut. Minä tahdoin valvoa tämän yön, tämän ainoan yön täällä, itkien hänen haudallaan. Mutta minut ajettaisiin pois, jos joku minut näkisi. Mitä minä nyt tekisin? Olin kahdenvaiheilla, mutta suoristausin kuitenkin aloin katsella ympärilleni kuolleiden kaupungissa. Minä kuljin kulkemistani. Kuinka pieni tämä kylä sentään on, verrattuna siihen toiseen kylään, missä me elämme ja kuitenkin, kuinka paljon enemmän onkaan kuolleita kuin eläviä.

Me toivomme korkeita taloja ja paljon huoneita niitä neljää ikäkautta varten, jotka näkevät päivänvalon yhdellä kertaa. Ja kuolleen kaikista ikäkausista, tästä ihmisestä, joka ker-

ran oli, on tuskin mitään jällellä. Maa ottaa hänet takaisin, unhoitus levittyy hänen ylleen.

Tultuani hautausmaan laitaan huomasin olevani paikalla johon ensimmäiset kuolleet olivat kuopatut maatumaan, jossa ei enää eroittanut kirjoituksia risteissä, mitkä maahan kaatuneina lepäävät odottamassa lopullista hävitystä.

Tämä paikka, täynnä villiruusuja ja syppeseejä oli surullinen, mutta kaunis, raviten itseään kuolleiden ihmisten lihalla.

Minä olin aivan yksin, minkävuoksi kiipesin ylös puhun ja kätkeydyin tuuheiden, paksujen oksien sekaan. Minä odotin, pitäen kiinni puunrungosta kun hukkuva lankusta. Täydellisen pimeän tultua jätin piilopaikkani, alkaen käydä hiljalleen tarkastellen maata, jossa kuolleet lepäsivät. Minä käyskentelin siten pitkän aikaa, löytämättä kuitenkaan enää hänen hautaansa. Kävelin kädet ojennettuna, koskettaen hautakiviä käsilläni, jaloillani, polvillani ja rinnallani, löytämättä sittenkään häntä. Minä käytäydin kuin sokes, joka haparoi eteen. Seurasin kiviä, ristejä ja rautaitoja, sekä kuituneiden lehvien tuoksua. Minä luin nimet hautatauluista seuraten sormillani kirjoitusta.

Mikä yö! Mikä yö!

En voinut häntä enää löytää. Olin peloissani, kuoleman pelossa vanhojen hautojen välisellä polulla. Hautoja! Hautoja! Ei mitään muuta kuin hautoja. Oikealla ja vasemmalta, edessäni ja takanani, jokapaikassa ympärilläni ei mitään muuta kuin hautoja. Minä istuin erälle niistä, en voinut kulkea kauemmaksi, sillä polveni olivat niin heikot. Kuulin sydämeni lyönnit, kuulin myöskin jotain muuta samalla kertaa, jotain kääntämättömää. Mitä? Se on ihmeellinen ääni, jokin, jolle en voinut löytää nimeä. Oliko tämä ilve omassa päässäni, yön pimeydessäkö, eli tuliko se maan sisästä, tämän ihmisruumiilla kylvetyin maan. Minä katselin ympärilleni, en voinut havaita kuinka kauan siinä seisoin, olin kaubun huumaamana, pelon juovuttama ja valmis huutamaan tai kuolemaan.

Yhtäkkiä minusta tuntui, kuin marmorilevy, minkä päällä istuin, olisi liikkunut. Niinpä kyllä, se liikkui tosiaanakin, ikäänkuin se tahtoi kohoutua ylös. Yhdellä hyppäyksellä olin käytävän toisella puolella ja minä näin, näin, minä näin aivan selvästi kiven jolla ääken olin istunut, kohtuvan ja kuolleen tulevan esiin, alastoman luurangon, hivuttaen kiveä taapäin taivutetulla seljällä. Minä näin sen kauhistuttavan selvästi huolimatta yön pimeydestä. Rististä voin lukea: "Tässä lepää Jacques Olivant, kuoltuaan viidenkymmenen vuoden vanhana. Hän rakasti perheitään, oli hyvä ja kunniallinen, sekä kuoli uskossa Jumalaan." Kuollut mies luki myös kirjoituksen mikä oli kai-verrettu ristiin. Sitten hän otti kiven tieltä, pienen, terävän kiven ja alkoi raaputtaa huolellisesti kirjaimia. Hän tasoi hitaasti kaikki ja tuijotti tyhjällä silmäkuopilla paikkaa, missä kaiverrettu oli ollut ja sen luun kärjellä, mikä aikoinaan oli muodostanut etusormen pään, hän kirjoitti valaisevilla kirjaimilla (kuten fosforitilla raapaisi seinää): "Tässä lepää Jacques Olivant, kuoltuaan viidenkymmenen vuoden vanhana. Hän joudutti isänsä kuolemaa häijyydellään, toivoen perivänsä hänen omaisuutensa. Hän kiusasi puolisoaan, pieksi lapsiaan, vaivasi lähimmäisiään, joi niin paljon kuin voi ja kuoli halveksittu-

na lurjus." Lopetettuaan kirjoituksen hän seisoi liikkumattomana ja katseli työtään.

Minä käännyn ympäri ja näin, että kaikki haudat olivat avoinna, kaikki kuolleet nousseet ylös ja kaikki raaputtaneet pois valheet, jotka heidän sukulaisensa olivat antaneet kaivertaa hautatauluihin ja vaihtoivat valheet totuuksiin. Minä näin, että kaikki olivat vaivanneet lähimmäisiään samalla tavalla, että he olivat ilkeämielisiä, juonittelijoita, roistoja, panettelijoita ja kateellisia; kaikki he olivat varastaneet ja pettäneet, ottaneet osaa kaikenkaltaisiin epärehellisiin tekoihin, nämä uskotut pojat viattomat tyttäret, kunnialliset käsiyöläiset ja kaikki nämä miehet ja naiset, joita oli kutsuttu kunniallisiksi. Heitä oli kaikkia kutsuttu kunniallisiksi ja he kirjoittivat kaikki samalla kertaa, ikuisen asuntonsa kynnyksellä totuuden, kauhistuttavan ja pyhän totuuden. Samassa johtui mieleeni, että hän on myös kirjoittanut jotain hautakiveensä ja nyt minä juoksin ilman kammoa ja luurankojen seassa. Juoksin siihen puoliksi avointen hautojen, ruumiiden sunntaan missä hän oli, täysin varmana, että hänet myöskin löydän. Minä älysin hänet siinä silmänräpäyksessä, näkemättä kuitenkaan hänen kasvojaan, mitkä olivat hunnun peitossa, ja marmoriristille, missä vähän aikaisemmin olin lukenut: "Hän rakasti, oli rakastettu ja kuoli", oli nyt kirjoitettu: "Aikoen pettää aviopuolisonsa hän meni eräänä päivänä ulos sateeseen, kylmetytti itsensä ja kuoli."

Minut löydettiin aamunkoitossa maakaamassa tiedottomana haudalla.

— Sekä varsinaisissa tehtaissa, että kaikissa suurissa työpajoissa, joissa koneet ovat tekijänä, tahi jossa edes on toimeenpantu uudenaikainen työnjako, tarvitaan joukottain miespuolisia työläisiä, iältään nuoruusvuosien ylärajaan saakka. Niistä, jotka keran ovat tämän ikärajan saavuttaneet, jää vain hyvin pieni määrä käytettäväksi samoilla työaloilla, kun sen sijaan suurin osa säännöllisesti pannaan pois. Se muodostaa juoksevassa liikaväestössä yhden osan, joka teollisuuden kehityksessä lisääntyy. Osa siitä muuttaa maasta ja matkustaa todellisuudessa vain maasta siirtyvään pääoman jalestä. Yhtenä seurauksena siitä on, että naispuolinen väestö lisääntyy nopeammin kuin miespuolinen, kuten Englanti on osoittanut. Se ristiriitaisuus ettei työläisväestön luonnollinen lisääntyminen kykene tyydyttämään pääoman kasautumistarpeita ja kuitenkin on niihin enemmän kuin riittävä on itse pääoman liikunnassa oleva ristiriitaisuus. Se tarvitsee suurempia määriä nuoremmissa iässä olevia työläisiä, vähemmän aikuisia miehiä. Tämä ristiriitaisuus ei ole huutavampi kuin sekään, että työläisten puutetta valitetaan samaan aikaan kuin tuhansia työläisiä on maantieteellisesti työttömänä seivuoksi, että määrätty työnjako kahlitsee heidät määrättyyn liikealaan. Sitäpaitsi kuluttaa pääoma niin nopeasti työvoimaa, että keski-ikäinen työläinen on jo useimmiten enemmän tahi vähemmän aikansa elänyt. Hän vajoaa liikalaitten joukkoihin tahi tungetaan hänet ylemmältä portaalta alemmalle, nuoremman työvoiman anastaessa hänen paikkansa. Juuri suurteollisuustyöväen keskuudessa tapaamme lyhimman elinajan.—Marxin Pääomassa.

Kenelle ei vielä tule Toveritar tilatkoon sen heti!